

УДК 332.142.4 : 005.56 : 330.837

JEL L32; O13; Q56

DOI: 10.31471/2409-0948-2019-2(20)-187-195

Сакаль Оксана Володимирівна

доктор економічних наук, старший науковий співробітник
старший науковий співробітник відділу проблем економіки

земельних і лісових ресурсів

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку Національної академії наук України»

бульвар Тараса Шевченка, 60, м. Київ, 01032, Україна

e-mail: o_sakal@ukr.net

ORCID <http://orcid.org/0000-0001-8803-1298>

Третяк Наталія Антонівна

кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу проблем економіки
земельних і лісових ресурсів

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку Національної академії наук України»

бульвар Тараса Шевченка, 60, м. Київ, 01032, Україна

e-mail: tretiaknatalia@ukr.net

ORCID <http://orcid.org/0000-0001-7602-8606>

Штогрин Галина Степанівна

кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу економічних
проблем водокористування

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку Національної академії наук України»

бульвар Тараса Шевченка, 60, м. Київ, 01032, Україна

e-mail: galinastogrin@gmail.com

ORCID <http://orcid.org/0000-0003-0671-4971>

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню інституціонального забезпечення проектів державно-приватного партнерства у господарську практику земле-, лісо- та водокористування. Автори вивчили публічну базу даних і проаналізували договори державно-приватного партнерства, ідентифікували найпоширеніші форми державно-приватного партнерства в Україні. Встановлено, що основними сферами застосування таких проектів є збір, очищення та розподілення води, виробництво/транспортування природного газу та електроенергії, а також інфраструктура, зокрема у наданні житлово-комунальних послуг. За результатами дослідження характерних особливостей чинних форм договорів відзначено, що відсутність специфікації істотних договірних умов не дозволяє застосовувати поширені в Україні форми державно-приватного партнерства у сферах земле-, лісо- та водокористування, а саме щодо сталого природокористування. На окремих прикладах показано специфіку та особливості, які потрібно враховувати в удосконаленні інституціонального забезпечення державно-приватного партнерства у частині стимулювання сталого природокористування. Зважаючи на переваги і недоліки таких форм державно-приватного партнерства, як концесії, управління майном, спільна діяльність, й урахувавши специфіку сфери земле-, лісо- та водокористування, запропоновано заходи з удосконалення інституційного забезпечення та впровадження їх у

вітчизняну практику державно-приватного партнерства. Зокрема доповнено і деталізовано чинні форми державно-приватного партнерства змістовними особливостями сфер земле-, лісо- та водокористування. Представлено етапи удосконалення інституціонального забезпечення державно-приватного партнерства. Відтак у статті представлено пропозиції до Закону України «Про державно-приватне партнерство» в частині розширення сфер застосування державно-приватного партнерства. Крім того, для ефективної реалізації договорів відзначено, що для покращення ситуації потрібне запровадження єдиного загальнодержавного органу управління проєктів державно-приватного партнерства.

Ключові слова: землекористування, лісокористування, водокористування, форми державно-приватного партнерства, сталий розвиток, договір, ризик, повноваження.

Sakal Oksana

Doctor of Economics, Senior Researcher

**Senior Researcher of the Department of Economic Issues of Land and Forest Resources Public Institution “Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine”
boulevard Tarasa Shevchenka, 60, Kyiv, 01032, Ukraine
e-mail: o_sakal@ukr.net**

Tretiak Nataliia

Candidate of Economics

**Researcher of the Department of Economic Issues of Land and Forest Resources Public Institution “Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine”
boulevard Tarasa Shevchenka, 60, Kyiv, 01032, Ukraine
e-mail: tretiaknatalia@ukr.net**

Shtohryn Halyna

Candidate of Economics

**Researcher of the Department of Economic Problems of Water Use Public Institution “Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine”
boulevard Tarasa Shevchenka, 60, Kyiv, 01032, Ukraine
e-mail: galinastogrin@gmail.com**

INSTITUTIONAL PROVISION OF THE STATE-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE FIELD OF NATURAL USING

Abstract. The article is devoted to the study of institutional provision of public-private partnership projects in the land, forest and water using practices. The public database and existing public-private partnership contract are studied and analysed by the authors, the most common forms of public-private partnership in Ukraine are identified. It is established that the main areas of application of such projects are collection, treatment and distribution of water, production / transportation of natural gas and electricity, as well as infrastructure, in particular, in providing housing and communal services. According to the results of the study of the specific features of the existing forms of contracts it is noted that the absence of a specification of essential contractual conditions does not allow the use of widespread forms of public-private partnership in Ukraine in the fields of land, forest and water using, namely, to provide sustainable nature using. Specifics and features that need to be taken into account for improving the institutional provision of public-private partnerships in terms of promoting sustainable nature using are shown on separate examples. Taking into account the advantages and disadvantages of such forms of public-private partnership as concessions, property management, joint activities

and specifics of land, forestry and water using, measures for improving institutional provision and implement them in the national practice of public-private partnership are proposed. In particular, the existing forms of public-private partnership are complemented and detailed with the substantial features of the fields of land, forest and water using. Stages of improvement of institutional provision of public-private partnership are presented. Therefore, the article presents the proposals to the Law of Ukraine "On Public-Private Partnership" in terms of expanding the scope of public-private partnership. In addition, for the effective implementation of contracts, it was noted that in order to improve the existing situation, it is necessary to introduce a public-private partnership single national governing body.

Key words: land using, forest using, water using, forms of public-private partnership, sustainable development, contract, risk, authority.

Вступ. Досягнення Цілей сталого розвитку, які були ухвалені в резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 25 вересня 2015 року «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», успішна модернізація економіки та належна державна підтримка соціальної сфери можливі за умови формування ефективних механізмів взаємодії суспільства, бізнесу і держави [1; 2]. Сьогодні експерти розглядають механізми державно-приватного партнерства (далі – ДПП), зокрема моделі ДПП у частині розвитку інфраструктурних проектів, найбільш реальними і адекватними вимогами сталого розвитку національних економік [3]. Зазначене зумовлене тим, що реалізація інфраструктурних проектів завжди супроводжується високими витратами, масштаби фінансування яких часто виходять за межі можливостей місцевих бюджетів. Крім того, стале природокористування, тобто використання природних ресурсів і умов довкілля з вигодою для теперішніх і майбутніх поколінь, їх охорона й відтворення, оптимальними та найбільш ефективними є на місцевому рівні. Тому для вирішення таких завдань держава або місцева влада, залежно від масштабу й цілей проектів, залучають приватний бізнес, а така співпраця набуває різних форм ДПП. Для підприємців таке партнерство означає зниження довгострокових ризиків ведення бізнесу, певні податкові пільги, а також престижність у спільній реалізації з органами державної влади й місцевого самоврядування проектів. Зазначене стосується і перспектив втілення концепції сталого розвитку у сфері природокористування (використання потенціалу земельних, лісових, водних ресурсів) в Україні, що певною мірою пов'язано і з процесами децентралізації влади, які наразі відбуваються в Україні.

Аналіз сучасних зарубіжних і вітчизняних досліджень та публікацій. Питання державно-приватного партнерства широко висвітлено у економічній науковій літературі: одні вчені досліджували теоретико-методологічну частину впровадження державно-приватного партнерства, а інші – практичну. Зокрема вирішенням проблеми впровадження у господарську практику державно-приватних проектів присвячено значну кількість досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів, міжнародних природоохоронних та інших організацій [4–11]. Більшість українських дослідників фокусує увагу на завданнях формування ефективної системи управління або організації інтегративних структур в реальному секторі економіки країни, проте актуалізувалася потреба в інституціональному забезпеченні державно-приватного партнерства з метою сталого розвитку сфер земле-, лісо- та водокористування в Україні, оскільки реалії сьогодення не тільки потребують вжиття нагальних природоохоронних заходів, але й соціально-економічний розвиток як окремих регіонів, так і вразливих територій (сільських, гірських) не відповідає задекларованим пріоритетам, а також світовим тенденціям реалізації проектів публічного і приватного секторів.

Мета нашої статті – дослідити інституціональне забезпечення ДПП у сфері природокористування, а також досвід застосування проектів ДПП у господарській практиці у сфері земле-, лісо- та водокористування для забезпечення сталого розвитку.

Висвітлення основного матеріалу. В Україні основними формами здійснення ДПП відповідно до статті 5 Закону України «Про державно-приватне партнерство» є [12]: *концесія, управління майном* (лише за умови передбачення у договорі, укладеному в рамках державно-приватного партнерства, інвестиційних зобов'язань приватного партнера); *спільна діяльність* та *інші договори*. Крім того, договір може містити елементи різних договорів (*змішаний договір*), умови яких визначають відповідно до цивільного законодавства України [12].

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, наданими центральними та місцевими органами виконавчої влади щодо результатів здійснення ДПП, станом на 01.01.2019 рік укладено 189 договорів, з яких реалізується тільки 58, а не реалізується – 131 (з усієї кількості щодо 4 договорів завершився термін дії, 14 – розірвано, 113 – не виконується) [13]. Проекти реалізують у таких законодавчо встановлених сферах господарської діяльності:

- збір, очищення та розподілення води (25 договорів, що становлять 43,1 % від загальної кількості);
- виробництво, транспортування природного газу (12 договорів, що становлять 20,7 %);
- інфраструктура (7 договорів, що становлять 12,1 %);
- виробництво, розподілення та постачання електричної енергії (3 договори, що становлять 5,2 %);
- управління нерухомістю (2 договори, що становлять 3,4 %);
- оброблення відходів (1 договір, що становить 1,7 %);
- пошук, розвідування родовищ корисних копалин та їх видобування (1 договір, що становить 1,7 %);
- охорона здоров'я (1 договір, що становить 1,7 %);
- туризм (1 договір, що становить 1,7 %);
- інші (5 договорів, що становлять 8,6 % від загальної кількості).

Аналіз даних свідчить про те, що основними сферами застосування ДПП в Україні є проекти у сферах надання житлово-комунальних послуг – збір, очищення та розподілення води, виробництво/транспортування природного газу, електроенергія та інфраструктура. Стосовно укладених договорів ДПП, які б були дотичними до сталого природокористування, то їх у переліку не виявлено. Серед реалізованих договорів найпоширенішими формами ДПП є *концесія* (42 договори, що становлять 72 % від загальної кількості), *договори про спільну діяльність* (15 договорів – 26 %) та один загальний договір державно-приватного партнерства. Це підтверджує, що в чинному законодавстві України стосовно ДПП передбачено лише договірний механізм реалізації форм партнерства, а його норми не поширюються на господарську практику у сферах земле-, лісо- та водокористування, а саме щодо забезпечення сталого розвитку природокористування. Так, відповідно до Закону України «Про концесії» від 16 липня 1999 р. № 997-XIV, *договір концесії* (концесійний договір) – договір, відповідно до якого уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування (концесіодавець) надає на платній та строковій основі суб'єкту підприємницької діяльності (концесіонеру) право створити (побудувати) об'єкт концесії чи суттєво його поліпшити та (або) його управління (експлуатацію) відповідно до цього Закону з метою задоволення громадських потреб [14].

Згідно із Цивільним Кодексом України, за *договором управління майном* одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов'язується за плату від свого імені управляти цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача) [15].

Відповідно до цього ж Кодексу, за *договором про спільну діяльність* сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення

певної мети, що не суперечить законові. Спільна діяльність може здійснюватися на основі об'єднання вкладів учасників (просте товариство) або без такого об'єднання [15].

Тобто аналіз чинного законодавства України у частині ДПП, зокрема таких його форм, як концесія, управління майном, спільна діяльність, свідчить про те, що сфера природокористування перебуває поза його дією.

Неефективне управління на всіх адміністративних рівнях зумовлює проблеми щодо володіння і користування природним ресурсами, що впливає на соціальну стабільність, сталість природокористування, а загалом – на привабливість інвестиційного середовища та економічне зростання країни чи регіону. Продовольча та сільськогосподарська організація Організації Об'єднаних Націй (ФАО) відзначає, що відповідальне управління системою володіння і користування землею, лісами і рибними ресурсами нерозривно пов'язане з доступом до інших природних ресурсів, зокрема водних і мінеральних, а також управління ними. Зазначене доводить доцільність й ефективність управління такими пов'язаними природними ресурсами [6]. Відтак, ДПП є перспективним механізмом у частині стимулювання сталого природокористування, інтегрованого управління земле-, лісо- та водокористуванням.

В удосконаленні інституціонального забезпечення ДПП у частині стимулювання сталого природокористування слід враховувати специфіку та особливості використання й відтворення окремих видів природних ресурсів. Так, наприклад, враховуючи рекреаційний потенціал лісів України, доцільно поширити концесійну діяльність на будівництво та експлуатацію готелів, туристичних комплексів, кемпінгів та інших відповідних об'єктів туристичної індустрії на землях лісогосподарського призначення за їх цільовим призначенням. Вважаємо, що труднощі з фінансуванням масштабних інфраструктурних робіт у сільському та лісовому господарстві потребують доповнень і деталізації у частині законодавчо встановленого переліку робіт щодо будівництва (комплекс дорожньо-будівельних і проектних робіт, пов'язаних з будівництвом нової автомобільної дороги) та експлуатації автомобільних доріг, об'єктів дорожнього господарства, інших дорожніх споруд. Однак вищезазначені пропозиції потребують своєї деталізації також у формах ДПП, змістовні характеристики яких повинні сприяти розвитку цих галузей України як в сучасних соціально-економічних умовах, так і в перспективі, адже динамічні зміни економічної моделі господарювання зумовлюють постійний пошук нових форм сталого земле-, лісо- та водокористування.

Саме тому існує потреба в змінах у Законі України «Про державно-приватне партнерство» у частині розширення сфер, які б сприяли реалізації цілей сталого розвитку:

- щодо землегосподарювання: захист і відновлення екосистем земельних ресурсів; раціональне використання та охорона земель; інноваційне господарювання земельними ресурсами відповідно до змін клімату; боротьба з опустелюванням і деградацією земель; відновлення деградованих земельних угідь; гарантування належної якості земель і ґрунтів;

- стосовно лісогосподарювання: лісове господарство та лісозаготівлі; оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння;

- щодо водогосподарювання: підвищення якості води за допомогою зменшення забруднення, ліквідації скидання відходів і зведення до мінімуму викидів небезпечних хімічних речовин та матеріалів; скорочення вдвічі частки неочищених стічних вод і значного збільшення масштабів рециркуляції та безпечного повторного використання стічних вод; забезпечення охорони і відновлення пов'язаних з водою екосистем, тобто гір, лісів, водно-болотних угідь, річок, водоносних шарів і озер; підтримка і зміцнення у поліпшенні водного господарства та санітарії.

Крім того, запропоновано такі основні найбільш поширені на практиці договори стосовно проектів, які сприятимуть сталому природокористуванню, зокрема щодо сфер земле-, лісо- та водокористуванню:

1. Договір концесії (земле-, лісо- та водокористування) – договір про передачу земельних та природних ресурсів, що належать державі чи територіальним громадам, у тимчасову експлуатацію приватному партнеру на умовах права оренди землі. Як правило, такі договори будуть довгостроковими, що є прийнятним з точки зору повернення вкладених інвестицій. Власником залишається держава / територіальна громада, роль яких полягає в регулюванні ціни, якості та контролі виконання умов договору. Приватний партнер несе відповідальність у забезпеченні оборотного капіталу і всіх капітальних вкладень на земельні лісові та водні поліпшення.

2. Договір управління майном (земле-, лісо- та водокористування) – це договір на передачу в управління приватному партнерові чинного бізнесу на корпоративних засадах, зокрема земельних ділянок на праві користування, з метою підвищення ефективності операційної діяльності і покращення якості послуг. Головна перевага таких договорів в тому, що вони дозволяють підвищити ефективність використання земельних та інших природних ресурсів шляхом залучення приватного сектора для земельних поліпшень без продажу земельних активів у приватний сектор.

3. Договір спільної діяльності (земле-, лісо- та водокористування) – це договір, який зобов'язує сторони спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети. Тобто земельні та інші природні ресурси надають приватному партнеру для їх використання на умовах, визначених власником, за відповідну долю доходу від діяльності. За таким договором, обидві сторони можуть бути інвесторами, що є стимулом до продуктивної співпраці і покращення ефективності дій та виконання умов договору. Держава / територіальні громади спільно з приватним партнером відповідають за фінансування, будівництво, експлуатацію та підтримку проекту протягом договірного періоду.

4. Договір оренди (земле-, лісо- та водокористування) – це угода про те, що приватний сектор в обмін на диференційовані орендні платежі і право експлуатувати земельні та інші природні ресурси отримує обов'язок підвищувати їх продуктивність. У таких договорах дохід від господарювання приватного сектору обумовлюється величиною капіталовкладень у передові технології, інновації та оновлення й розбудову інфраструктури.

5. Договір обслуговування (земле-, лісо- та водокористування) – договір, призначений для того, щоб держава / територіальна громада наймала приватну сторону для надання послуг (рекреаційних, будівельних тощо) протягом короткого періоду часу. Держава / територіальна громада залишає за собою право власності на земельні та інші природні ресурси, встановлює тарифи, бере на себе всі комерційні ризики і фінансує будь-які роботи. Тобто приватний партнер тут відіграє роль виконавця послуг щодо покращення еколого-економічних та соціальних аспектів у сферах земле-, лісо- та водокористування.

Світовий досвід свідчить, що розвиток ДПП в кожній країні пов'язаний зі створенням єдиного органу управління такими проектами. Потрібно відзначити, що сьогодні в Україні деякі функції щодо регулювання партнерської взаємодії держави та приватного сектору розосереджені між різними міністерствами, які також мають регіональні підрозділи, що входять до складу місцевих органів виконавчої влади. Є такі варіанти єдиного органу управління проектами ДПП:

орган управління як самостійна інституціональна одиниця, яка працює у тісному контакті з профільним міністерством;

орган управління, який є підрозділом міністерства, але зі спеціалізованою структурою.

Для України щодо організації такої інституції з управління проектами ДПП важливим є наділення її функціями і повноваженнями, наприклад, стосовно всебічної підтримки і розвитку партнерства, ідентифікації й залучення найкращої світової практики ДПП, допомога в успішній імплементації найкращої практики, забезпечення обміну

досвідом ДПП, що є неодмінною умовою ефективного впровадження проектів ДПП загалом і у сфері природокористування зокрема.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На нашу думку, недосконале інституціональне забезпечення ДПП, що проявляється, насамперед, у відсутності специфікації істотних договірних умов такого партнерства, не дозволяє імплементувати проекти, які б сприяли сталому природокористуванню, зокрема у сферах земле-, лісо- та водокористування. Однак, зважаючи на труднощі з фінансуванням такої важливої для національної економіки та суспільного добробуту сфери, як природокористування й охорона навколишнього природного середовища, масштабність робіт щодо сталого розвитку, вважаємо за необхідне доповнити (деталізувати) законодавчо встановлений перелік застосування сфер партнерства та внести зміни у відповідні нормативно-правові акти, які б регулювали земельні, лісові та водні відносини у частині ДПП.

Дієвість інституціонального забезпечення ДПП стосовно проектів, які сприятимуть сталому природокористуванню, зокрема у сферах земле-, лісо- та водокористування, проявляється в реалізації таких основних етапів:

1. Удосконалення законодавства для створення правового середовища, що складається із законів та підзаконних актів, які сприяють упровадженню найбільш ефективних форм ДПП відповідно до принципів сталого розвитку та специфіки сфер діяльності та особливостей природних ресурсів.

2. Підтримка діяльності національного уповноваженого органу з питань ДПП (чи спеціалізованого підрозділу відповідної державної інституції) у наданні допомоги органам місцевого самоврядування та центральним органам виконавчої влади, які мають за мету підвищення ефективності земле-, лісо- та водогосподарювання, забезпечення сталого природокористування і покращення відповідної локальної / регіональної інфраструктури.

3. Просвітницька діяльність на локальному рівні щодо переваг участі приватних партнерів у сфері земле-, лісо- та водокористування та обслуговування інфраструктури.

4. Упровадження пілотних проектів ДПП у сфері земле-, лісо- та водокористування. Позитивний досвід таких проектів може бути закладений в основу подальшого розвитку природоресурсної й природоохоронної сфери та процесів ДПП щодо природокористування.

Перспективами подальших досліджень є розробка стандартизованої аналітичної моделі оцінювання проектів ДПП та системи критеріїв відбору проектів на попередньому ідентифікаційному дослідженні відбору проектів національним уповноваженим органом з питань ДПП (чи спеціалізованого підрозділу відповідної державної інституції) у сфері природокористування (земле-, лісо- та водокористування).

Література

1. Морковина С. С., Бао Ш., Драпалюк О. И. Государственно-частное партнерство в лесном хозяйстве ЦЧР: формы реализации и перспективы. Лесотехнический журнал. 2013. № 2 (10). С. 179–189.

2. Морковина С. С. Формы поддержки развития предпринимательства в лесном секторе ЦЧР. Лесотехнический журнал. 2013. № 4 (12). С. 210–216.

3. Зверев А. А. Государственно-частное партнерство: пути совершенствования законодательной базы. Сборник статей ЕБРР. Москва : Европейский банк реконструкции и развития, 2009. Т. 1. С. 244.

4. Вилисов М. В. Государственно-частное партнерство: политико-правовой аспект. Власть : электр. издание. 2006. № 7. URL: http://www.rusrand.ru/public/public_7 (дата звернення: 30.05.2019).

5. Голян В. А., Василик Н. М. Інтегровані корпоративні структури як ефективна форма державно-приватного партнерства у сфері природокористування: пострадянський формат. Агросвіт. 2010. № 17. С. 2–10.

6. Добровольные руководящие принципы ответственного управления владением и использованием земельными, лесными и рыбными ресурсами в контексте национальной продовольственной безопасности. ФАО : Рим, 2013. 47 с.
7. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства : практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2011. 140 с.
8. Примеры зарубежного опыта устойчивого лесоуправления и лесопользования: сборник статей / под общ. ред. Н. Шматкова; Всемирный фонд дикой природы (WWF). Москва, 2012. 180 с.
9. Хвесик М. А., Шубалый А. М. Организация системы интегрированного управления эффективностью лесного комплекса. Известия высших учебных заведений. Лесной журнал. 2014. № 2 (338). С. 130–143.
10. Чайлдресс М. Д., Зигель П., Торхонен М. Установление взаимосвязей между земельной политикой и изменением климата: многомерный ландшафтный подход к территориальному развитию с фокусом на регион Европы и Центральной Азии (ЕЦА) / Всемирный банк, 2014. URL: http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/Climate-Change-Landscapes-and-Policy-in-ECA_RUS.pdf (дата звернення: 30.05.2019).
11. Шарингер Л. Новая модель инвестиционного партнерства государства и частного сектора. Российский экономический журнал. 2004. № 9/10. С. 41–52.
12. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 30.05.2019).
13. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні за 2017 рік / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://me.gov.ua/> (дата звернення: 30.05.2019).
14. Про концесії : Закон України від 16 липня 1999 р. № 997-XIV; редакція від 25.03.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14> (дата звернення: 30.05.2019).
15. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV; редакція від 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n3112> (дата звернення: 30.05.2019).

References

1. Morkovina, S. S., Bao, Sh. & Drapaljuk O. I. (2013). Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo v lesnom hozjajstve CChR: formy realizacii i perspektivy [Public-private partnership in forestry of the Central Chernozem Region: forms of implementation and prospects]. Lesotekhnicheskij zhurnal (Forestry Journal), 2 (10). 179-189 (In Rus.).
2. Morkovina, S. S. (2013). Formy podderzhki razvitija predprinimatel'stva v lesnom sektore CChR [Forms of support for the development of entrepreneurship in the forest sector of the Central Chernozem Region]. Lesotekhnicheskij zhurnal (Forestry Journal), 4 (12). 210-216 (In Rus.).
3. Zverev, A. A. (2009). Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo: puti sovershenstvovanija zakonodatel'noj bazy [Public-private partnership: ways to improve the legislative framework]. Sbornik statej EBRR (Collection of articles by the EBRD). Moscow : European Bank for Reconstruction and Development, Vol. 1. 244 (In Rus.).
4. Vilisov, M. V. (2006). Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo: politiko-pravovoj aspekt [Public-private partnership: political and legal aspect]. Vlast' (Journal "Power"), 7. URL: http://www.rusrand.ru/public/public_7 (In Rus.).
5. Holian, V. A. & Vasylyk, N. M. (2010). Intehrovani korporatyvni struktury yak efektyvna forma derzhavno-pryvatnoho partnerstva u sferi pryrodokorystuvannia: postradianskyi format [Integrated corporate structures as an effective form of public-private partnership in the field of nature use: post-Soviet format]. Ahrosvit (Journal "Agrosvit"), 17. 2-10 (In Ukr.).
6. FAO (2013). Dobvol'nye rukovodyashchie printsipy otvetstvennogo upravleniya vladeniem i pol'zovaniem zemel'nymi, lesnymi i rybnymi resursami v kontekste natsional'noy

prodovol'stvennoy bezopasnosti [Voluntary guidelines on the responsible governance of tenure of land, fisheries and forests in the context of national food security]. 47 p. (In Rus.).

7. Hryshenko, S. (2011). Pidhotovka ta realizatsiia proektiv publichno-pryvatnoho partnerstva : praktychnyj posibnyk dlia orhaniv mistsevoi vlady ta biznesu [Preparation and implementation of public-private partnership projects: a practical guide for local authorities and businesses]. Kyiv : FOP Moskalenko O. M. 140 p. (In Ukr.).

8. Shmatkova, N. (Ed.) (2012). Primery zarubezhnogo opyta ustoychivogo lesoupravleniya i lesopol'zovaniya [Examples of international experience in sustainable forest governance and forest use]. M., 2012. 180 p. (In Rus.).

9. Khvesik, M. A. & Shubalyy, A. M. (2014). Organizatsiya sistemy integrirovannogo upravleniya effektivnost'yu lesnogo kompleksa [Organization of a system for integrated governance of forest complex efficiency]. Izvestiya vysshikh uchebnykh zavedeniy. Lesnoy zhurnal [Proceedings of higher educational institutions. Forest Journal], 2 (338). 130-143 (In Rus.).

10. Chayldress, M. D., Zigel', P. & Torkhonen, M. (2014). Ustanovlenie vzaimosvyazey mezhdz zemel'noy politikoy i izmeneniem klimata: mnogomernyy landshaftnyy podkhod k territorial'nomu razvitiyu s fokusom na region Evropy i Tsentral'noy Azii (ETsA) [Linking land policy with climate change: a multi-dimensional landscape approach to territorial development with a focus on the Europe and Central Asia (ECA) Region]. URL: http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/Climate-Change-Landscapes-and-Policy-in-ECA_RUS.pdf (In Rus.).

11. Sharinger, L. (2004). Novaja model' investicionnogo partnerstva gosudarstva i chastnogo sektora [New model of investment partnership of the state and the private sector]. Rossijskij jekonomicheskij zhurnal (Russian economic journal), 9/10. 41-52 (In Rus.).

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2010). Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo [On Public-private partnership]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (In Ukr.).

13. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2018). Informatsijno-analitychni materialy schodo investytsijnogo klimatu v Ukraini za 2017 rik [Information and analytical materials on the investment climate in Ukraine for 2017]. URL: <http://me.gov.ua/> (In Ukr.).

14. Verkhovna Rada of Ukraine (2018). Pro kontsesii [On Concessions]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14> (In Ukr.).

15. Verkhovna Rada of Ukraine (2003). Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n3112> (In Ukr.).